

Vrijheidsbeperkende maatregelen

Inleiding

Deze folder bevat informatie over vrijheidsbeperkende maatregelen; wat houdt het in, waarom en wanneer wordt dit toegepast.

In de folder wordt de term familielid gebruikt. Hiermee wordt ook partner of vriend(in) bedoeld.

Vrijheidsbeperkende maatregelen

Vrijheidsbeperkende maatregelen zijn alle maatregelen die de bewegingsvrijheid van een patiënt verminderen.

In het ziekenhuis gaat het meestal om het gebruik van beddekken, een onrustband (een band aangebracht rond de middel van de patiënt), of polsbanden. Dit zijn 'belastende vrijheidsbeperkende maatregelen'. Ook kan het gaan om een bewegingsmelder (optiscan). Dit systeem geeft een alarmering, wanneer een patiënt uit bed wil gaan. Dit zijn 'minder belastende vrijheidsbeperkende maatregelen'. De patiënt wordt dan 'bewaakt' met behulp van een systeem. Als de patiënt het bed verlaat, krijgt de verpleegkundige een signaal op het oproepsysteem. Het beschermt de patiënt tegen verdwalen en vallen. Meestal wordt in combinatie met vrijheidsbeperkende maatregelen ook rustgevendende medicatie toegediend.

Waarom vrijheidsbeperving?

Het toepassen van vrijheidsbeperkende maatregelen is soms nodig om een patiënt tegen zichzelf of anderen te beschermen. In een ziekenhuis kan het voorkomen dat een patiënt ernstig verward of onrustig raakt tijdens de opname. Die verwardheid kan ontstaan als gevolg van ziekte of na een operatie.

Deze acute verwardheid heet een delier. Door de verwardheid en onrust kunnen patiënten "risicogedrag" vertonen. Voorbeelden van risicogedrag zijn vallen, aan de infuuslijn trekken en agressief gedrag. Risicogedrag kan leiden tot lichamelijk letsel bij de patiënt en bij anderen in zijn omgeving. Ook kan het de medische behandeling belemmeren. Wilt u meer informatie over een delier, vraag dan naar de patiëntenfolder 'Delier'.

Besluitvorming

Het besluit om een patiënt in zijn vrijheid te beperken wordt door de arts en de verpleegkundige genomen. Met de patiënt en/of familielid wordt het risico van letsel en de te nemen maatregelen besproken en wordt om toestemming gevraagd. Vaak wordt door de verpleegkundige in het opnamegesprek al toestemming gevraagd om 'vrijheidsbeperving' in te zetten mocht dit nodig zijn. Dit vraagt de verpleegkundige in de eerste instantie aan de patiënt zelf, zodat hij zelf toestemming kan geven. Daardoor is het ook mogelijk om samen naar alternatieven voor vrijheidsbeperving te zoeken. De maatregelen worden volgens een vaste ziekenhuisprocedure toegepast. De handelingen worden uitgevoerd door verpleegkundigen die deskundig zijn op dit gebied. De patiënt wordt gericht geobserveerd en verpleegd. De arts evalueert dagelijks in overleg met de verpleegkundige of de maatregel nog noodzakelijk is.

Noodsituatie

Soms is er sprake van een noodsituatie waarbij alternatieve maatregelen niet mogelijk zijn. In dat geval mag de verpleegkundige zonder voorafgaande toestemming van een arts overgaan tot het toepassen van vrijheidsbeperkende maatregelen. Na het toepassen overlegt de verpleegkundige zo spoedig mogelijk met de arts en neemt zij zo spoedig mogelijk contact op met de (wettelijke) vertegenwoordiger of 1e contactpersoon. Wanneer de noodsituatie 's nachts plaats vindt, dan neemt de verpleegkundige de volgende ochtend contact op met de (wettelijke) vertegenwoordiger of 1e contactpersoon.

Wilsonbekwaam

Wanneer de patiënt niet in staat is om zelf een goede beslissing te nemen over zijn gezondheid, kan hij door de arts gedeeltelijk wilsonbekwaam verklaard worden. Dit betekent dat hij een bepaalde periode niet zelf kan beslissen wat er ten aanzien van zijn gezondheid gedaan moet worden.

Een vertegenwoordiger mag dan voor de patiënt spreken en beslissen. Dit is bij wet geregeld, in deze volgorde:

- wettelijk vertegenwoordiger/mentor
- echtgeno(o)t(e) of levenspartner
- ouders of kinderen
- broers of zussen

Alternatieven

Het toepassen van vrijheidsbeperkende maatregelen is zeer ingrijpend. Vrijheidsbeperking is dan ook altijd de laatste keuze. In eerste instantie worden alternatieven overwogen en mildere vrijheidsbeperkende interventies, waardoor fixatie niet nodig is.

Een voorbeeld van een alternatieve interventie, is de **inzet van een extra laag bed**. Dit bed kan tot de aan de grond kan worden ingesteld. Hierdoor is de valhoogte aanzienlijk kleiner dan bij een normaal bed. Het risico op letsel bij een val wordt hierdoor verminderd.

Risico's

Het toepassen van vrijheidsbeperkende maatregelen brengt risico's met zich mee. De veiligheid van de patiënt is daarom niet 100% te garanderen. Dit geldt bijvoorbeeld bij het gebruik van de onrustband, aangebracht rond de middel. Sommige patiënten proberen zich uit alle macht te bevrijden uit deze band. Dit geeft risico's op mild letsel zoals blauwe plekken en schaafwonden, maar kan ook leiden tot (zeer) ernstig letsel. Hoewel nooit volledig gegarandeerd kan worden dat het materiaal perfect werkt, besteden wij voortdurend aandacht hieraan.

Afweging

Het toepassen van vrijheidsbeperkende maatregelen kan in enkele situaties juist meer onrust of angst opwekken. Daarom wordt er soms voor gekozen om een onrustige of dwalende patiënt juist niet te fixeren. Dit gebeurt als de risico's van het toepassen van de vrijheidsbeperkende maatregel groter of ingrijpender zijn dan de risico's bij het niet toepassen. De arts en verpleegkundige zullen dit zorgvuldig afwegen.

Aandachtspunten

Ongeacht of uw familielid gefixeerd is, kunt u het volgende doen:

- Buiten bezoektijden aanwezig zijn om onrust, verwardheid te verminderen (ook 's nachts).
- Het aantal bezoekers spreiden over de dag. Één bezoeker is beter dan meerdere tegelijk. Bespreek dit met de verpleegkundige.
- Als familie bij de patiënt aanwezig is, wordt het risico van letsel minder.
- Zorg voor een klok en kalender, en bespreek de datum, tijd en plaats met de patiënt.
- Breng foto's mee van familieleden, vrienden of huisdieren.
- Vertel regelmatig waar de patiënt zich bevindt en wat er aan de hand is.
- Neem het loophulpmiddel mee van thuis (bijvoorbeeld: rollator).
- Neem schoenen mee voor de patiënt, die goed aansluiten, met een stroeve zool en een lage hak.
- Houd de omgeving overzichtelijk en laat geen obstakels staan.
- Laat het nachtkastje zoveel mogelijk vrij om omgooien te voorkomen.
- In overleg met de verpleegkundige kan de vrijheidsbeperkende maatregel eventueel tijdens het bezoek worden verwijderd of verminderd.

Vragen?

Het kan een emotionele gebeurtenis zijn om een familielid of naaste gefixeerd te zien. Daarom is het belangrijk dat u weet waarom de vrijheidsbeperkende maatregel wordt toegepast en wat u zelf kunt doen. Bij vragen kunt u altijd contact opnemen met de verpleegkundigen van de afdeling.

www.amphia.nl